

**AZ ELEKTRONIKUS KERESKEDELEM JOGI KÉRDÉSEI.
A SZERZŐDÉS LÉTREJÖTTÉNEK, TELJESÍTÉSÉNEK SZABÁLYAI**

Az Internet használattal összefüggő jogi kérdések, hazai megoldások
Szakmai Konferencia, Budapesti Ügyvédi Kamara
2000. május

Szerző: Dr. Budai Judit

BEVEZETŐ

Szigorúan jogi szempontból vizsgálva az elektronikus kereskedelem kérdését nincs különbség egy ún. off-line (nem elektronikus, hagyományos kommunikáció útján létrejött) és egy on-line (részben vagy teljesen elektronikus kommunikáció útján létrejött) ügylet között. Az elektronikus kereskedelem során valójában távollevők közötti kereskedelmi szerződések jönnek létre, melyet a hatályos magyar polgári jog az alapul szolgáló jogügylet vonatkozásában régóta szabályoz.

Az elektronikus kereskedelem során jogi szempontból további megoldást igénylő kérdések elsősorban az alábbi tényezőkön fakadnak:

- (i) az ún. információs társadalom technikai szempontból rohamosan fejlődő kommunikációs lehetőségeinek és ezek révén megvalósítható üzleti magatartások kiismerhetetlenek a felhasználók (kormányzati adminisztráció, vállalkozások, fogyasztók) széles tömege számára,
- (ii) az interneten árut/szolgáltatást nyújtók jogi helyzete és felelőssége tisztázatlan, főként a nemzetközi magánjogi jogviszonyokban,
- (iii) az ügyletek létrejötte és teljesülése bizonytalan.

Bár számos kérdés ezek közül hatályos jogunk szerint, pontosabban azt értelmezve - legalább részben - megválaszolható, az elektronikus kereskedelem specifikus kérdéseinek további szabályozása esetén a jogalkotókra az a felelősségteljes feladat vár, hogy a technikai fejlődést számításba véve olyan "egészséges" - a korlátlan technikai lehetőségeket túlszabályozással nem gátoló, azaz technika független - jogi kereteket és környezetet teremtsenek, mely megfelelő biztosítékokat nyújt az üzleti (vásárlói, kereskedői) bizalom kialakulásához például és elsősorban az alábbi területeken:

- (a) szerződő partnerekkel, elsősorban nem gazdasági tevékenység körében szerződő fogyasztóval kapcsolatos adatgyűjtés, kezelés és az adatfelhasználás szabályozása, értve ez alatt az Internet használó által nem kért gazdasági közlések elleni védekezés lehetőségeit is;
- (b) a szerződő felek azonosíthatósága, vagyis annak lehetővé tétele, hogy a szerződő felek akár "on-line" úton is meg tudjanak bizonyosodni arról, hogy ki az ajánlattevő és ki az ajánlatot elfogadó a távollevők közötti szerződéses

jogviszonyban;

- (c) jognyilatkozatok megváltoztathatatlansága és titkossága, vagyis annak a jogi követelménynek a megfogalmazása és érvényesíthetőségének biztosítása, hogy a szerződés tárgyát képező ügylettel kapcsolatos jognyilatkozatokhoz az adattovábbítás és adattárolás során harmadik személyek ne férhessenek hozzá és azokat bárki ne módosíthassa, illetőleg a nyilatkozattevők maguk is csak olyan mértékben módosíthassák, amely mellett a jognyilatkozatok hitelesek és a bennük foglaltak bizonyítására alkalmasak maradnak;
- (d) az áruforgalom, ezen belül elsősorban az elektronikus fizetéssel (illetve pénz útján) történő pénzügyi teljesítés biztonságának megteremtése. A csomagküldéssel kapcsolatban kisebb a bizalmatlanság és egyértelműbb a jogi szabályozás¹.

A fentiek kapcsán felmerülő egyes specifikus jogi kérdések külföldi és hazai jogi szabályozásának áttekintése előtt - hatályos hazai jogszabályon alapuló fogalommeghatározás hiányában külföldi jogszabályokban és szakirodalomban illetve magyar törvények kommentárjaiban fellelhető források alapján - előljáróban célszerű az elektronikus kereskedelem kapcsán használt néhány fogalom tisztázása.

(I) FOGALMAK

1.1 Elektronikus kereskedelmi kommunikáció:

Az elektronikus kereskedelem legáltalában az üzleti célú illetve kereskedelmi kommunikáció része, mely általánosságban termékek, szolgáltatások, vagy valamely személy ismertségének előmozdítására irányuló gazdasági célú, elektronikus úton megvalósított egyoldalú, vagy interaktív kommunikáció (Az EU információs társadalmi szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem ... egyes jogi kérdéseiről szóló a Tanács által jóváhagyott és az Európai Parlament általi jóváhagyásra váró irányelv tervezet és pl. a gazdasági reklámtevékenységről szóló 1997. évi LVIII tv. "gazdasági reklám" fogalma (az utóbbi nagyjából-egészében, és csak az egyoldalú közlésekre) ezt takarja.)

1.2 Információs társadalmi szolgáltatás (EU irányelvek alapján):

(A fogalom már szerepel a 398L0048 Directive 98/48/EC of the European Parliament and of the Council of 20 July 1998 amending Directive 98/34/EC laying down a procedure for the provision of information in the field of technical standards and regulations c. irányelvben).

- (a) Bármilyen (B2B², B2C³ viszonylatban) általában ellenszolgáltatás fejében, de

¹ 4/1997. (I. 22.) Korm. rendelet az üzletek működéséről és a belkereskedelmi tevékenység folytatásának feltételeiről, 15/1989. (IX. 7.) KéM rendelet az egyes kereskedelmi tevékenységek gyakorlásáról 20/1999. VJ., 8/1996. VJ., 77/1994. VJ.

² gazdálkodó szervezetek közötti ügylet, angolul business to business köznyelvi bevezetett rövidítése

³ gazdálkodó szervezet és fogyasztó közötti ügylet, azaz fogyasztói szerződés, angolul: business to consumer köznyelvi bevezetett rövidítése

akár ingyenesen is (pl. Pestiest, amelyet a honlap látogatója az internet hozzáféréseért fizetendő díjtól eltekintve ingyen vehet igénybe, a szolgáltatást a beépített reklámtartalmú közlemények “tartják” el) nyújtott szolgáltatás: pl:

- (i) Internet hozzáférés biztosítása
 - (ii) Web oldal (honlap)fenntartás
 - (iii) Bulletin Board Service (BBS, elektronikus faliújság) fenntartás
 - (iv) E-mail, ingyenes (pl. Freemail), vagy visszerthes szolgáltatás
 - (v) kereső és portál⁴ szolgáltatás
 - (vi) on-line termékértékesítés
 - (vii) on-line szolgáltatások (pl: pénzügyi szakmai) nyújtása
 - (viii) on-line kiadó (újság)
 - (ix) on-line szórakoztatás, különösen szerzői művek felhasználása/lehívása letöltési lehetőséggel vagy anélkül (játékok, video, zene, stb.)
- (b) amelyet telekommunikációs eszköz (a hatályos magyar jogszabályok szerint ma még ez alatt távközlő eszköz értendő) útján, elektronikus úton nyújtanak,
- (c) a szolgáltatást igénybe vevő írásbeli, vagy ráutaló magatartással kifejezett (un. rákattintás - “click on”) megrendelése alapján.

1.3 Elektronikus kereskedelem

- (a) Elektronikus szerződéskötés árura vagy szolgáltatásra.
- (b) Szűkített értelemben szerződés szerinti szolgáltatás és/vagy fizetés elektronikus teljesítése. (Pl: pénzügyi szolgáltatás, szerzői mű átadás, stb. Ezzel szemben birtokba vehető dolog “elektronikus”átadása fogalmilag kizárt).

1.4 Az elektronikus kereskedelem szereplői (“Szolgáltatók”):

- (a) **access provider** - a hálózati (Internet) távközlési hozzáférést biztosító szolgáltató (pl. Matáv, Pannon GSM stb.)
- (b) **service provider** - a szerverén adattárolást, honlapfenntartást, a hálózaton (interneten) adat-továbbítást és egyéb szolgáltatást is nyújtó szolgáltató (bevezetett neve: internet szolgáltató, angolul: internet service provider, vagy csak service provider- ISP, vagy SP),
- (c) **content provider** - tartalomszolgáltató, akinek a honlapja útján az Internet felhasználói, e viszonylatban fogyasztók a tartalomszolgáltatónak az a) és b) pontban említett szolgáltatók közreműködésével nyújtott szolgáltatásait internetes elektronikus kommunikáció útján igénybe veszik,
- (d) on line szolgáltató: olyan internet szolgáltató, amely tartalomszolgáltatást is

⁴

Me ghatár ozott szem pontok k sze rint cso porto sitott hon lapcím eket és egyé b inform ációk at tartá lmazó honlap , amely a ben nefogla lt /megjelölt honlapokhoz kapcsolat (link) létrehozására is alkalmas. Tulajdonképpen szerkesztett elektronikus adattárról van szó, amelynek az adatai csoportosított honlapcímek, vagy egyéb információk, pl. Matávnet/onigo, stb.)

nyújt, pl. BBS- elektronikus faliújság szolgáltatás.

Az a)-c) pontokban említett szereplőket nevezi az elektronikus kereskedelem egyes jogi kérdéseiről szóló EU Irányelv Információs Társadalmi Szolgáltatást Nyújtó Szolgáltatóknak. (Az magától értetődik, hogy a d) pontban említett szolgáltató nem külön típus, hanem a b) és c) szerinti szolgáltatást kombináltan nyújtó alany.)

(II) JOGI SZABÁLYOZÁS

A hatályos és a várható magyar jogi szabályozás kapcsán mindenképpen figyelembe kell venni az európai uniós szabályozást, értve ez alatt elsősorban az információs társadalmi szolgáltatások, különösen az elektronikus kereskedelem ... egyes jogi kérdéseiről szóló a Tanács által jóváhagyott és az Európai Parlament általi jóváhagyásra váró irányelv tervezet (C 128/32 EN 8. 5. 2000 Official Journal of the European Communities COMMON POSITION (EC) No 22/2000 adopted by the Council on 8 February 2000 with a view to adopting a Directive 2000/.../EC of the European Parliament and of the Council of..... on certain legal aspects of information society services, in particular electronic commerce, in the internal market (“Directive on Electronic Commerce”)) szabályozási tárgyait, valamint az 1999/93/EC “Community Framework for Electronic Signatures” c. irányelvet az elektronikus aláírásról és a 97/489/EC “Transactions by Electronic Payment Instruments and in particular the Relationship between Issuer and Holder” c. irányelvet az elektronikus fizetési eszközök kibocsátásának és használatának szabályairól.⁵

Ezt indokolja az 1994. évi I. törvény, amely kihirdette a Magyar Köztársaság és az Európai Közösségek és azok tagállamai közötti társulás létesítéséről szóló, Brüsszelben, 1991. december 16-án aláírt Európai Megállapodást. Az Európai Megállapodás 3.§.-a szerint Magyarország az EU csatlakozáshoz a nemzetközi szerződéseinek előkészítése és megkötése érdekében vállalta, hogy a jogalkotás során biztosítja jogszabályaink összhangját az európai közösségi joggal (un. jogharmonizációs kötelezettségvállalás).

Ezzel összhangban a mikro-, kis- és középvállalkozások fejlesztésének középtávú stratégiájáról szóló kormányprogram (1161/1998. (XII.17.) Korm. hat.) pedig - elég rövid határidőt szabva - a vállalkozások versenyképességének biztosítása és az elektronikus információ kezelés széleskörű elterjedésének támogatása érdekében kimondja, hogy a gazdasági miniszter, a Miniszterelnöki Hivatal vezető miniszter, az érintett miniszterek és a gazdasági kamarák bevonásával dolgozza ki az elektronikus kereskedelem Európai Közösség szabályaival harmonizált jogi szabályozását 2000. december 31-ig.

A magyar gazdaságban az alábbi számok tükrében a jogi szabályozás csak azért nem minősíthető elmaradottnak a gyakorlathoz viszonyítva, mert egyes gazdasági források szerint Magyarországon - elsősorban a jelenlegi költségekre tekintettel - a háztartások mintegy 1,5 %-a, pontosabban legalább 150,000 “fogyasztó”/előfizető használ csak Internetet. A gazdasági életben pedig a lakosság számához képest mintegy 10%-ra becsülik az Internet felhasználók számát. Összehasonlításképpen az előfizetői szám az USA-ban a lakosság számához viszonyított arány legalább négy-ötszöröse (a lakosság számának 40-50%-a), az Európai Unióban pedig két-

⁵

Az elektronikus fizetések szabályozása, valamint az EU joganyag kereskedelem biztonságával, fogyasztóvédelemmel kapcsolatos számos más nomája, pl. a házaib kereskedelemről, távollévők közötti - főként fogyasztási cikk - kereskedelemről, termék bizto nságról, fogyasztási hitekekről már a magyar jog részévé vált.

háromszorosa (a lakosság számának 20-30%-a). A vezető gazdasági országok jogalkotói és néhány éves jogalkalmazói gyakorlata azonban bőven szolgáltat példákat a fentebb már felvetett kérdések körében a magánjogi jogbiztonságot megteremteni próbáló valamint fogyasztóvédelmi és versenyjogi szempontból előrevívő jogi szabályozáshoz. Ezekből a fenti okok miatt azonban az európai keretszabályozást célszerű kiemelni.

2.1 Szabályozás javasolt tárgyai az Európai irányelv tervezetben

2.1.1 Szolgáltatók meghatározása, státuszuk (létrehozás, működés) szabályozása

A 2000. április 4-én az elektronikus kereskedelmi kommunikáció tárgyában az Európai Bizottság és a Tanács által közétett közös nyilatkozat szerint az európai szabályozás céljai és oka:

- (i) az Információs Társadalmi Szolgáltatók (ld. fenti 1.4 pont) piaci magatartásának szabályozása megfelelő szintű fogyasztóvédelem érdekében;
- (ii) tisztességtelen verseny cselekmények elleni piacvédelmi felügyelet biztosítása;
- (iii) vásárlói bizalom erősítése az információs társadalmi szolgáltatásokban (pl: az elektronikus aláírásról és elektronikus fizetésekről szóló szabályzás útján);
- (iv) cyber bűnözés elleni védekezés.

Ennek jegyében javasolja szabályozni az irányelv tervezet a szolgáltatók jogi helyzetének rendezését. A fenti 1.4 pontban meghatározott szolgáltatók létrehozására és működésére valamint a velük Internet útján kötött szerződésekre az irányelv tervezet a tevékenység illetve székhely jogát ("country of origin" - származás joga) javasolja alkalmazni a tagállamoknak.

Ez alatt azt a jogot kell érteni, amely az adott szolgáltató esetén a gazdasági tevékenység végzése céljára határozatlan időre létrehozott fix létesítmény joga, szemben például azzal az azonosíthatóság szempontjából is kisebb jogbiztonsággal "kecsegtető" lehetőséggel, hogy annak az államnak a joga legyen alkalmazandó a szerződéses jogviszonyokra, amely államban a szolgáltatónak a szolgáltatás tárgyát képező tartalmat tároló szervere található és ahol esetleg a jogszabályok kevésbé szigorúak a szolgáltató felelősségére nézve.

Figyelemmel arra, hogy az elektronikus kereskedelemben a szerződések zöme adás-vételi szerződés, az irányadó jog meghatározása egyébként összhangban van azzal a nemzetközi szerződéseken alapuló nemzetközi magánjogi kollíziós normával, miszerint nemzetközi adás-vételi ügyletek esetén - eltérő jogválasztás hiányában - az eladó jogát kell alkalmazni.

Ez a megoldás nagymértékben megkönnyítené a multinacionális cégek Web oldal építését azzal, hogy elvben nem kellene alkalmazkodni más államok reklámjogi illetve a szerződési ajánlat közzétételére vonatkozó szabályaihoz. Mindemellett a képletet nem teszi ennyire világossá az irányelv tervezet.

Ez ugyanis - korábbi közösségi fogyasztóvédelmi jogalkotás alapján, mely egyébként a magyar jogban is irányadó az 1979. évi 13. tvr. 28/A.§. szerint - a fogyasztói szerződéseket a fő szabály alóli kivétellel javasolja, ahol a jogvitára irányadó jog a fogyasztó személyes joga (a fogyasztó lakhelye vagy szokásos tartózkodási helye szerinti államban joga).

Kérdés, hogy vajon a szolgáltató részéről egy olyan felelősség korlátozó vagy kizáró rendelkezés, hogy pl: “X országban a jelen honlapon tett ajánlat nem tekintendő ajánlatnak?” megoldja-e a problémát, pontosabban jogi szempontból érvényesnek lehet-e tekinteni az ilyen korlátozást. Ez a kérdés csak a szolgáltatást igénybevevő országának a szerződési joga, a szerződési ajánlat alaki (pl: nyelve) és tartalmi (pl: ár feltüntetése és deviza vagy valuta neve) érvényességi feltételei alapján és egyedileg dönthető el. Például a magyar jogban, ha elérhető Magyarországon egy külföldi honlap, és jogszabály alapján az azon szereplő ajánlat tárgyát képező ügylet létrejöttének nem érvényességi feltétele a magyar nyelvű ajánlat és annak írásbeli elfogadása, akkor a külföldi weboldalán szereplő ajánlatot, szerződési ajánlatnak lehet tekinteni, ha a magyarországi honlaplátogató az ajánlat elfogadását felkínáló honlap menüpontot el tudja érni, és rákattintással közölni tudja az ajánlat elfogadását. Ezzel, a magyar jog szerint, ráutaló magatartással, a szerződés a szolgáltató és a megrendelő között létrejön és kikényszeríthető.

A “fő szabály” alóli kivételre javasolja az irányelv az iparjogvédelmi jogokkal kapcsolatos jogviták esetét is, melyre - szintén összhangban a nemzetközi magánjogi kollíziós normákkal - annak az államnak a joga irányadó, ahol a jogi védelem fennáll.

Fő szabály alóli kivétel továbbá az un. SPAM (unsolicited commercial communication), (ld. bővebben a 3.1.2 pontot), melynek egy esetleges jogvitában való jogi megítélésére az üzenet vételének helye szerinti jogot javasolja alkalmazni az irányelv tervezet.

2.1.2 Szolgáltatók által nyújtható kereskedelmi kommunikáció egyes feltételeinek szabályozása (azaz kereskedelmi tartalmú - reklám - közlések szabályozása)

Az irányelv tervezet javasolja előírni az információs szolgáltatók számára, hogy a hatóságok és más honlaplátogatóik számára a szolgáltató azonosíthatóságához (név, székhely, e-mail cím, cégjegyzékszám, engedélyköteles tevékenység esetén hatósági engedélyszám és kiadó hatóság, engedélyhez kötött tevékenység leírása, szakmai szövetségek megnevezése, melynek a szolgáltató a tagja, forgalmi adó köteles tevékenység végzésének helye és adószám) és az elektronikus kereskedelemben való részvételhez a szolgáltatásokról (árak, más lényeges szerződési feltételek és egyéb - pl: szállítási, távközlő eszköz használati - költségek) milyen alapvető információkat legyenek kötelesek közzétenni.

Az Internet útján megvalósítható üzleti célú elektronikus kommunikáció során a tartalom jogi védelme szempontjából számos ország joga rendezi vagy jogszabályok értelmezése útján megválaszolhatóak azon kérdések, hogy Ki? Milyen tartalmat? Kivel?, Milyen formában? jogosult közölni.

Reklám és versenyjogi szempontból az Interneten való kommunikációban a jelenlegi technikai lehetőségek mellett számos olyan eszköz létezik, melyek révén a tartalomszolgáltató versenyelőnyre tehet szert. Ezek az idáig legelterjedtebb üzenetek illetve eszközök (elsősorban szoftverprogramok) az alábbiak, hozzáátve, hogy ezek a fogyasztók nagytöbbsége számára nem ismertek és jogi megítélésük még ma nem teljesen egyértelmű:

SPAM - nem kért, a látogató képernyőjén megjelenő rendszerint reklámtartalmú közlés,

COOKIE - a látogató magatartásáról a tartalomszolgáltató számára speciális

számítógépi program útján, a látogató tudta nélkül történő adatgyűjtés. Elsődleges alkalmazásuk célja a virtuális “boltokat” üzemeltető szolgáltatók részéről a látogatók vásárlási szokásainak megismerése és személyre szóló ajánlatok nyújtása útján vevőcentrikus szolgáltatások kialakítása volt. Más kérdés, hogy az ilyen információ gyűjtésben rejlő direkt marketing üzleti értékre tekintettel a Cookies útján gyűjtött információk különböző módon történő felhasználása (pl: partnereknek történő továbbadás, stb.) komoly fogyasztói és esetleg versenytársi érdeksérelmet okozhat.

METATAG - keresőprogramban a tartalomszolgáltató számára versenyjogilag kifogásolható módon biztosított elsőbbség,

LINKING - különböző tartalomszolgáltatók honlapjainak összekapcsolása, ezen belül DEEPLINKING - ha egy honlap nem egy másik honlap első oldalára, hanem rögtön annak valamely, a tartalomszolgáltató által kiválasztott belső tartalmi elemére (részére) mutat -

A kérdés az, hogy ezek az eszközök milyen formában használhatók fogyasztói vagy versenyjogi érdeksérelme nélkül. Illetve, hogy mely szolgáltató felelőssége a jogsérelme elleni védekezés. Az ilyen eszközök használatával kapcsolatban a hatályos versenyjogi és reklámjogi jogszabályok jogértelmezés útján történő alkalmazása mellett pl: az Európai Unió szakmai szervezeteket ösztönöz etikai normák kialakítására.

A SPAM korlátozása az a terület, melynek szabályozása napirenden szerepel mind az USA-ban mind az EU irányelv tervezetben. A SPAM pl: az üzenet fogadásával kapcsolatos költségek viselése, illetve pl: az elektronikus postafiókkal rendelkező címzett tárolókapacitásának lefoglalása és így más fontos üzenetek eltűnése vagy beérkezésének blokkolása útján tud polgári jogi szempontból kárt okozni a címzettnek. A károkozó tartalomért (pl: vírus, “LOVE LETTER”) a küldő pedig büntetőjogi, felelősséggel is tartozik ha rongálás vagy más bűncselekmény is megvalósul.

Technikai és jogi szempontból az irányelv tervezet szerint a SPAM küldő általi megjelölése és az ilyen tartalomnak az internet szolgáltató általi szűrése lenne a kívánatos. E körben tehát az irányelv tervezet szerint az internet szolgáltató, aki a szabályozási trendek szerint fő szabályként nem felel a tartalomért, fokozott figyelemmel tartozna azért, hogy az előfizetőhöz ne jussanak el olyan közlések, amelyeket az előfizető nem kért, ha az internet szolgáltatóval kötött szerződésben az ilyen közlések fogadását kifejezetten kizárta.

Az üzleti célú közlések esetében az európai szabályzás előírja - és ezzel összhangban például hazai jogunk is -, hogy gazdasági célú közlés esetén ezt a jelleget fel kell a közlésen tüntetni. Számos országban bizonyos hivatást gyakorlók, pl: orvosok, ügyvédek, stb. saját szakmai szövetségeik szabályai szerint nem hívhatják fel a figyelmet tevékenységükre gazdasági reklámozás útján, illetve bankok, biztosító intézetek részére jogszabály szigorú hirdetési tilalmakat állapít meg. A tervezet megengedni javasolja, hogy tárgyilagos közlés útján legyen lehetősége professzionális szolgáltatóknak is részt venni az információs társadalmi szolgáltatásokban és jelen legyenek az Interneten, pl: saját szakmai szervezeteik által kidolgozott vagy kidolgozandó etikai normákkal összhangban.

2.1.3 *Elektronikus úton kötött szerződések érvényességének elismerése, az ilyen szerződésre irányadó sajátos jogszabályok*

Jogi szempontból az Internet útján kötött szerződések fő kérdése az, hogy mikor jön létre a szerződés?

Az irányelv tervezet szerint a szerződés akkor jön létre, amikor a szolgáltatást igénybevevőhöz megérkezett a szolgáltató elektronikus úton továbbított visszaigazolása arról, hogy a szolgáltató szerződéskötési ajánlatának elfogadásáról szóló fogyasztói nyilatkozat a szolgáltatóhoz megérkezett. Egyszerűbben fogalmazva, a szerződés a megrendelés (ajánlat elfogadásáról szóló értesítés) visszaigazolásakor jön létre.

Másik fő kérdés a szerződés létrejötte szempontjából az, hogy mikor tekinthető a visszaigazoló üzenet a szolgáltatást igénybevevő részére megérkezettnek?

Az irányelv tervezet szerint akkor, amikor a szolgáltatást igénybevevő hozzáférhet.

A kommunikáció bizonyíthatósága érdekében a tervezet szerint a szolgáltatót minden esetben kötelezni kellene a jognyilatkozatok (üzenetek) vételének haladéktalan visszaigazolására. Biztosítani kell a szolgáltatást igénybevevőnek a szerződéses nyilatkozat megtétele előtt az ellenőrzés lehetőségét, továbbá a szerződési ajánlat feltételeinek rögzítését és tárolását.

A jognyilatkozatok bizonyíthatóságának szabályozására javasolja a tervezet - hasonlóan korábbi más nemzetközi jogi ajánlásokhoz, pl.: UNCITRAL Modell Law, 1996 - az elektronikus okiratok sui generis szabályozását és bizonyító erő szempontjából teljes bizonyító erejű magánokirati szintre emelését. Az elektronikus aláírás és okirat szabályozásának hatálya alól a irányelv tervezet kivenni javasolja a családjog, öröklési jog körébe tartozó iratokat és a közokiratokat.

2.1.4 *Szolgáltatók felelősségének szabályozása*

Általánosságban az Internet szolgáltató felelőssége korlátozott az Interneten hozzáférhető tartalomért. A tartalom jogsértő voltáért elsősorban a tartalomszolgáltató felel. Vagyis annak ellenére, hogy az Internet útján közcélú közlés valósul meg, az Internet szolgáltatók esetén nem áll fenn például a reklámtörvény szerinti "közzetevői" vagy a médiatörvény szerinti "műsorszolgáltatói" illetve a sajtótörvény szerinti "lapkiadói" felelősség.

Ennek több magyarázata van, pl: az, hogy az Internet szolgáltató nem vesz részt a tartalom szerkesztésében, adatátviteli rendszerén olyan mennyiségű adat megy át minden pillanatban, hogy annak teljeskörű szűrése ésszerűen nem várható tőle el, illetve az, hogy ameddig a TV-néző, újságolvasó fogyasztó passzív alanya a közlésnek, addig az Internet "közönsége" tudatosan látogató és vesz igénybe szolgáltatásokat az Interneten és meg van az a lehetősége, hogy bizonyos közlések fogadását kizárja.

Az Internet szolgáltatók felelősségének kérdése mindemellett az alakuló jogi szabályozás egyik legvitatottabb kérdése.

Az irányelv tervezet mindenesetre az SP vonatkozásában a technikai adatátvitel ("mere conduit") és eközben ideiglenes és automatikus tárolás ("caching") esetére, feltéve, hogy sem a küldőt sem

pedig a címzettet nem a szolgáltató választja ki, és a tevékenysége nem más, mint változatlan adattovábbítás, nem állapít meg a felelősséget. Azaz a szolgáltató nem felel az olyan tartalomért, melyet változatlan formában továbbít. A tartalom vizsgálata nem kötelező, de tárolókapacitás bérbeadás esetén, ha a szolgáltató tudomására jut az, hogy a bértárolt tartalom jogszabályba, illetve közérdekbe vagy közérdeklősbe ütközik akkor köteles a jogsértő közlés eltávolítására vagy az ahhoz való hozzáférés megakadályozására.

A szolgáltató felelősségéről a jelenlegi nemzetközi és hazai szabályozásról részletesebben Dr. Faludi Gábor előadása szól, mely a www.szecskay.hu honlapon konferencia alcím alatt olvasható.

2.1.5 Jogérvényesítési eszközök (igények)

Az irányelv tervezet ösztönzi a fogyasztóvédelmi szervezetek bevonásával iparáganként etikai (magatartási) kódexek (Codes of Conduct) megalkotását, a választottbírói vitarendezés bővítését és a rendes bírósági gyakorlatban pl: az ideiglenes intézkedés elrendelése feltételeinek pontosítását, az eljárási határidejének rövidítését.

2.2 Elektronikus kereskedelem fő kérdéseinek szabályozása a magyar jogban

2.2.1 Szolgáltatók meghatározása, státuszuk (létrehozás, működés) szabályozása

1992.évi LXXII. tv. a távközlésről ("Tt.")

Access Provider (Internet hozzáférés biztosító), **Service Provider** (internet szolgáltató) a Tt. szerint közcélú távközlési szolgáltatók (a közcélú távközlési szolgáltatás díj ellenében, előfizetők vagy igénybevevők részére végzett jelátvitelt vagy hozzáférést biztosító távközlési tevékenységet végző szervezetek / meghatározást ld. Tt. Melléklet 10. pont), mely szolgáltatást a szolgáltató a Tt. 3. §.ának (3) bekezdése szerint a Hírközlési Főfelügyelet által kiadott hatósági szolgáltatási engedély alapján jogosult nyújtani.

A content provider, tartalomszolgáltató tevékenysége az elektronikus kereskedelem megkezdése előtt e minőségben nem engedélyhez kötött, csak ha a tevékenység végzése az alkalmazott technikától függetlenül önmagában is engedélyhez, vagy bejelentéshez kötött. Így például az elektronikus folyóiratok a sajtótörvény (1986. évi II. törvény) hatálya alá tartoznak, és ennek megfelelően kell alapításukat / indításukat bejelenteni a lapnyilvántartásért felelős minisztériumban, jelenleg a Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériumában.) A tartalomszolgáltató létrejöttére és működésére a hatályos magyar jogszabályok (vagy az alapítás helyének joga - magyar fiókjára a magyar jog az irányadó)⁶.

⁶

A teljeség igénye nélkül pl: az alábbi háttérjogszabályok az irányadók:
1959. évi IV. tv. a polgári törvénykönyvről ("Ptk.")
1997. évi CXLIV tv. a gazdasági társaságokról ("Gt.")
1997. évi CXXII. tv. a külföldi szék helyű vállalkozások magyarországi fióktelepeiről és kecskeméti kőépítési leteleiről
1979. évi 13. tvr. a nemzetközi magánjogról (18.§.)

Speciális tevékenységekre vonatkozó szabályozás például:
1986. évi II. törvény a sajtóról ("Stv.")
1996. évi I. tv. a rádiózásról és a televíziózásról (vitatható, hogy a hagyományos korsugárzástól, műholdas sugárzástól, és vezetékes, illetve AM Mikro közvetítésről eltérő technológián alapuló csak internet útján történő műsortovábbítás műsorszolgáltatásnak tekinthető-e),
1996. évi CXI. tv. az érték papírok forgalmahozataláról, a befektetési szolgáltatásokról és az értékpapír-tőzsdéről ("Épt.")
1996. évi CXII. tv. a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról ("Hpt."),
1995. évi XCVI. tv. a biztosító intézetekről és a biztosítási tevékenységről.

Tartalomszolgáltató elérhetősége - internet címe - és fogalma meghatározásához érdemes kiemelni a fenti meghatározás forrásául is részben szolgáló 135/1998. VJ. (Az Internet Szolgáltatók tanácsa által alkalmazott, domain nevek (Internet tartomány nevek) bejegyzésére és kezelésre átadására vonatkozó regisztrációs szabályzata nem versenykorlátozó megállapodás) versenyhivatali határozatot.

A szolgáltató működésére természetesen irányadóak a személyes joga vagy a tevékenység szerint irányadó adó- és egyéb pénzügyi (számviteli) jogszabályok, de értelemszerűen kikerül a vámszabályok hatálya alól az elektronikus adatátvitel útján teljesíthető szolgáltatások tekintetében, ahol nincs olyan vámáru, amellyel kapcsolatban vámszabály alkalmazandó lenne.

A fentiek szerint az Európai Unióban az egyik fő kérdés az volt, hogy mely jog legyen az irányadó az elektronikus kereskedelem során a szolgáltatóra, ideértve a szolgáltató működésén kívül a honlapjának tartalmát is: Személyes joga? Vagy más pl: a fogyasztó személyes joga, vagy az a jog, ahol a "szolgáltatást nyújtó szervere" van?

Ez egyelőre Magyarországon a külkereskedelmi szerződésekre, illetve a magyarországi reklámozókra nemzetközi magánjogi jogviszonyban felmerülő kérdés. Az elektronikus kereskedelmi kapcsolatokban külföldi elem esetén egységes egyezményes jog hiányában az elsődleges irányadó jogszabály az **1979. évi 13. tvr. a nemzetközi magánjogról, elsősorban annak III. Fejezete (Szellemi alkotások joga) és az V. Fejezete (Kötelmi jog).**

2.2.2 Szolgáltatók által nyújtható kereskedelmi kommunikáció és az Interneten hozzáférhető tartalom védelmének szabályozása⁷

Folytatható a sor minden olyan szolgáltatás nyújtására vonatkozó speciális államigazgatási rendelkezéseket tartalmazó jogszabállyal, amely a szolgáltatás nyújtását engedélyez, vagy bejelenti az közt.

7

Tartalomvédelem (általában):

- 1959. évi IV. tv. a polgári törvénykönyvről (Második Rész, IV. Cím. A Személyek polgári jogi védelme)
- 1997. évi XL. tv. a védjegyek és földrajzi árujelzők oltalmáról
- 1999. évi LXXVI. tv. a szerzői jogról
- 1986. évi II. Tv. a sajtóról

Reklámtvédelem, közlés (reklámtiltalmak), pl:

- 1996. évi I. tv. a rádiózásról és a televíziózásról
- 1996. évi CXI. tv. az értékpapírok forgalom bázisáról, a befektetési szolgáltatásokról és az értékpapír-tőzsdéről
- 1996. évi CXII. tv. a hitelintézetekről és pénzügyi vállalkozásokról
- 1997. évi LVIII. tv. a gazdasági reklámtevékenységről
- 1997. évi CLIV. tv. az egészségügyről
- 1998. évi XXV. tv. az emberi felhasználásra kerülő gyógyszerekről
- 1999. évi XLIII. a temetőkről és a temetkezésről
- 1995. évi XC. tv. az élelmiszerekről
- 1993. évi LXXIX. tv. a közoktatásról
- 1991. évi XXXIV. tv. a szerencsejáték szervezéséről

Továbbá számos kamara (pl: gyógyszerész, ügyvédi, stb.) és szakmai szövetség (pl: reklámszövetség) fogalmaz meg reklámtikai szabályokat és tiltalmakat.

Versenyjog:

- 1996. évi LVII. tv. a tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tiltalmáról

Fogyasztóvédelem pl:

- 1997. évi CLV. tv. a fogyasztóvédelemről

Adatvédelem pl:

- 1992. évi LXIII. tv. a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról
- 1995. évi CXIX. tv. a kutatás és közvetlen üzletszerzés célját szolgáló név- és lakcímadatok kezeléséről
- 1997. évi XLVII. tv. az egészségügyi és a hozzájuk kapcsolódó személyes adatok kezeléséről és védelméről

Titokvédelem:

- Ptk.
- Tpvt.
- Gt.

Hatályos jogunkban számos - az uniós normákkal harmonizált reklámjogi, fogyasztóvédelmi személyes adatvédelmi, valamint szerzői és iparjogvédelmi - jogszabály alkalmazható közvetlenül vagy analógia útján az elektronikus kereskedelemre. Ezekből talán célszerű kiragadni a 3.1.2 pontban már említett Internet specifikus eszközökkel kapcsolatosan alkalmazható szabályokat, jóllehet, az Internetes esetekre történő alkalmazásukhoz bizonyos módosítások szükségesek lehetnek.

SPAM

A meg nem engedett kereskedelmi kommunikáció (gazdasági reklám) körében a hatályos magyar jogi szabályozás is megállapít bizonyos - bár nem konkrétan az Internetre vonatkozó - tilalmakat.

A reklám tv. szabályozza, hogy a reklámot csak a reklámjelleg felismerhető feltüntetésével és a környezetétől elkülönítve szabad közzétenni.

A távollevők közötti szerződésekről szóló tv. szerint pedig, ha külön jogszabály eltérően nem rendelkezik, a gazdálkodó szervezet a fogyasztó kifejezett tiltakozásának hiányában használhat olyan, közvetlen kapcsolatot lehetővé tevő távközlő eszközt, amely nem tartozik a telefonos, illetve faxos ajánlattétel hatálya alá. Vagyis a SPAM akkor tilos, ha a fogyasztó kifejezetten tiltakozik ellene.

A fenti jogszabályhatálya alá nem tartozó pl: hitelintézeti szolgáltatások vonatkozásában szintén jogszabály mondja ki (Hpt. 201.§.), hogy a pénzügyi intézmény nem küldhet ügyfelének közvetlen postai úton reklámanyagot, ha ezt az ügyfél kifejezett rendelkezéssel kizárta.

COOKIES

A Cookies alkalmazása elsősorban az adatgyűjtéssel és felhasználással kapcsolatos fogyasztóvédelmi problémákat vet fel, melyek kapcsán hatályos jogunkban az európai joggyakorlatban elterjedt ún. "safe harbour" - biztonságos kikötő - elvvel összhangban szabályzott személyes adatvédelmi jogszabályokat (pl: személyes adatok védelméről, kutatás és közvetlen üzletszerzés célját szolgáló adatkezelésről szóló jogszabályok) kell figyelembe venni. Ezek értelmében az adatgyűjtés, kezelés továbbítás csak az adat jogosultjának előzetes jóváhagyásával és az általa ismert célra lehetséges és azt kérésére törölni kell. Külföldi továbbítás esetén ezt be kell jelenteni az adatvédelmi biztosnak és változatlanul biztosítani kell az adat jogosultja számára a címtárból való törlés lehetőségét, az adatkezelés és felhasználás céljának és módjának megismerését.

A magyar jogban is az érdekelt sérelmet szenvedett személy a kifogásait az adatkezelő ellen peres úton érvényesítheti. Azt, hogy az adatkezelés a jogszabályban foglaltaknak megfelel, az adatkezelő köteles bizonyítani. A perre az a bíróság illetékes, amelynek területén az adatkezelő székhelye van. Ha a bíróság a kérelemnek helyt ad, az adatkezelőt pl: a tájékoztatás megadására, az adat helyesbítésére, törlésére kötelezi, illetőleg az adatvédelmi biztost arra kötelezi, hogy az adatvédelmi nyilvántartásba való betekintést tegye lehetővé. A bíróság elrendelheti ítéletének az adatvédelmi nyilvántartásba történő bejegyzését, ha azt az adatvédelem érdekei és nagyobb

számú érintettnek az adatvédelmi törvényben védett jogai megkövetelik. Az érdekelt kártérítést is követelhet.

Az adatvédelmi biztos figyelemmel kíséri a személyes adatok védelmének és a közérdekű adatok nyilvánossága érvényesülésének feltételeit. Javaslatot tesz az adatkezelést és a közérdekű adatok nyilvánosságát érintő jogszabályok megalkotására, illetve módosítására, véleményezi az ilyen jogszabályok tervezetét. Kezdeményezheti az államtitokkörben, valamint a szolgálati titokkörben meghatározott adatfajták szűkítését vagy bővítését.

Az adatvédelmi biztos a jogellenes adatkezelés észlelése esetén az adatkezelőt az adatkezelés megszüntetésére szólítja fel. Az adatkezelő haladéktalanul köteles megtenni a szükséges intézkedéseket, és erről 30 napon belül írásban tájékoztatni az adatvédelmi biztost. Ha az adatkezelő a jogellenes adatkezelést nem szünteti meg az adatvédelmi biztos tájékoztatja a nyilvánosságot az adatkezelés tényéről, a kezelő személyéről és a kezelt adatok köréről.

Érdemes figyelemmel kísérni az adatvédelmi biztos ajánlásait, mely számos Internet használatával kapcsolatos kérdésben tartalmaz jogi állásfoglalást, pl: személyes adat-e az e-mail cím (627/K/1998, 693/K/1998), stb.

METATAG

A metatag-et használó ellen tisztességtelen verseny megvalósulása esetén a versenytárs a Tptv. szerint bírósághoz fordulhat.

LINKEK

Linkek minden esetben csak a szerzői jogi, iparjogvédelmi, versenyjogi és reklámjogi jogszabályokkal összhangban alkalmazhatóak.

2.2.3 *Online Szerződések*

A szerződés létrejöttének háttérszabálya a hatályos jogunkban a Ptk. kötelmi jogi általános része. Ezt egészítik ki nemzetközi magánjogi kereskedelmi szerződések esetén a külkereskedelemtől szóló 1974. évi III. törvény és a végrehajtására kiadott 1053/1974. (X. 17.) MT határozat és a 7/1974. (X. 17.) KkM rendelet rendelkezései, illetőleg az esettől függően az 1987. évi 12. törvényerejű rendelet (a szerződések jogáról szóló Bécsben az 1969. évi május hó 23. napján kelt szerződés - Bécsi Vételi Egyezmény - kihirdetéséről) szerződés létrejöttére vonatkozó rendelkezései.

A távollevők közötti szerződésekről szóló 17/1999. (II.5.) Korm. rendelet (mely azonban nem terjed ki számos ügyletre, pl: pénzügyi, befektetési, biztosítási szolgáltatások, ingatlan tulajdonjog megszerzése, árverés, stb.) ezt egészíti ki speciális szabályokkal, ideértve az ajánlattétel tartalmára, különösen a szolgáltató személyének azonosítására vonatkozó adatok és

a termékre vonatkozó tájékoztatási kötelezettséget⁸, az elállásra, a szavatossági igények érvényesítésére és határozott vagy 1 éven túli szerződések esetén a megszűnés lehetőségére vonatkozó előzetes tájékoztatási kötelezettséget. Megjegyzendő azonban, hogy ez a rendelet nem csupán elektronikus úton történő kommunikációra, azonban csak a fogyasztói szerződésekre vonatkozik.

Hatályos kötelmi jogunk szerint tehát elektronikus úton kötött szerződések esetén mikor jön létre a szerződés?

A Ptk. 213.§. (1) bek. értelmében a szerződés távollévők között akkor jön létre, amikor az elfogadó nyilatkozat az ajánlattevőhöz megérkezik, azzal, hogy a Ptk. 214.§. (1) bek. szerint az írásban vagy távirati úton közölt nyilatkozat akkor válik hatályossá, ha az a másik félhez megérkezik.

A válasz természetesen csak akkor hozza létre a szerződést, ha abban az ajánlattól eltérő kikötés nincs. Ha a válasz új ajánlatot tartalmaz, akkor a korábbi ajánlat hatályát veszti.

A szerződés létrejöttének időpontja a hatályos jogunk szerint (Ptk. Ptké.) attól függ, hogy az ajánlat milyen módon hangzott el. Így jelenlévők között - a nyilatkozat hatályára vonatkozó rendelkezésekkel összhangban - a szerződés az elfogadást tartalmazó nyilatkozattal jön létre; távollévők esetében pedig akkor, amikor az elfogadást tartalmazó iratot (levelet, faxot, táviratot) kézhez vették.

Az elektronikus jelként küldött nyilatkozat (üzenet) esetében a Ptk. értelmezése alapján a kérdés az, hogy az elfogadást tartalmazó nyilatkozat kézhezvételének mely időpontot kell tekinteni? Azt, amikor az ajánlattevő hozzáférhet, vagy pedig azt amikor az üzenetet először megjelenik a képernyőjén és ezt visszaigazolja? (Az utóbbira például az e-mail eszköz opciókból a "return receipt" funkciót lehet alkalmazni, mely a küldőnek visszaigazolja a címzett általi üzenet vételt, feltéve, hogy a címzett nem iktatja ki a visszaigazolás küldési funkciót.) Ezt a dilemmát az EU irányelv tervezet a fentebb már említett módon a fogyasztók érdekében akként javasolja megoldani, hogy a szolgáltató legyen köteles visszaigazolni az ajánlat elfogadását tartalmazó nyilatkozat (üzenet) vételét. Ennek indoka az, hogy az ajánlat elfogadója is igazolni tudja azt, hogy az ajánlattevő az ajánlat elfogadásáról tudomást szerzett és mikor.

Fő szabályként a Ptk. 216.§. (1) bek. szerint a szerződést - jogszabály ellenkező rendelkezése hiányában - akár szóban, akár írásban lehet kötni és a szerződési akaratot ráutaló magatartással is kifejezésre lehet juttatni. Az elektronikus kereskedelem kapcsán problémaként merülhet fel az, hogy a ráutaló magatartást - ha a szerződés az ajánlat elfogadásával már létrejött, de teljesítés még nem történt - hogyan lehet bizonyítani.

A szerződés létrejöttével kapcsolatban elektronikus kereskedelem esetén problémaként merülhet fel az, ha a szerződés érvényességéhez a Ptk. meghatározott alakszerűségeket követel meg.

8

A távollévők közötti kereskedelem köréből és különösen a távközlési eszköz használatával megvalósuló kereskedelemmel kapcsolatban számos versenyhivatali határozat mondja ki, hogy az áru tulajdonságainak ismertetésekor a távközlési eszköz használatának díját fel kell tüntetni az ajánlatban, ha az más mint az alapdíj, mert különben megtévesztés miatt megvalósul a fogyasztói döntések tisztességellen befolyásolásának tilalmába ütköző magatartás (pl: 14/9/1998.V J.)

A Ptk. 218.§. (1) bek. alapján, ha jogszabály vagy megállapodás írásbeli alakot rendel, legalább a szerződés (ideértve annak módosítását vagy megszüntetését is) lényeges tartalmát írásba kell foglalni. (Ha pedig a szerződő fél nem tud vagy nem képes írni - de pl: számítógépet tud használni -, a szerződés érvényességéhez közokirat vagy teljes bizonyító erejű magánokirat szükséges).

A Ptké. 38.§. (2) bekezdése a Ptk. fenti szabályait azzal egészíti ki, hogy amennyiben jogszabály vagy a felek megállapodása a szerződés érvényességéhez írásbeli alakot rendel, jogszabály eltérő rendelkezése hiányában írásbeli alakban létrejött szerződésnek kell tekinteni a levélváltás, a táviratváltás és a távgépíron történt üzenetváltás útján létrejött megegyezést. A külkereskedelmi tv. végrehajtási rendelete (R. 6.§.) is kimondja, hogy a külkereskedelmi szerződéseket írásba kell foglalni, és írásbeli alakban létrejött szerződésnek kell tekinteni a levélváltás, a táviratváltás és távgépíron történt üzenetváltás útján létrejött megegyezést is.

A fentiek értelmében tehát a távollévők közötti egyes írásbeli szerződések érvényességéhez már ma sem szükséges, - hacsak jogszabály eltérően nem rendelkezik - eredeti aláírt okirat.⁹

A bizonyítás kapcsán azonban a kinyomtatott e-mail üzenet nem tekintendő teljes bizonyító erejű magánokiratnak, ha azon nem szerepel a másik fél aláírása. (A Ptké.már idézett 38.§. szerint ha az okiratot több példányban állítják ki, akkor a szerződés akkor is érvényes, ha mindegyik fél csak a másik félnek szánt példányt írja alá.)

A bíróság egy esetleges jogvitában a kinyomtatott, aláíratlan e-mail üzeneteket, legfeljebb a szabadon mérlegelhető bizonyítékok körében kezeli és csak akkor veszi figyelembe, ha az valószínűsíti a jogügyletet - pl: tartalmazza annak lényeges elemeit - és bizonyíthatóan a másik féltől származik.

A fogyasztói szerződéseknél jelenleg mégis célszerűbb írásbeli alakisággal és eredeti, tehát teljes bizonyító erejű magánokirati formában szerződni a bizonyítási nehézségek és az alábbi jogszabályi rendelkezések miatt:

- (a) A távollévők közötti kereskedelemről szóló rendelet kifejezetten kimondja, hogy ellenszolgáltatást a gazdálkodó szervezet nem követelhet a fogyasztótól ha olyan árut értékesít vagy szolgáltatást nyújt, amelyet a fogyasztó korábban nem rendelt meg. (Pl: újság vagy könyv kiszállítás, ha 8 napon belül nem jelzem, hogy nem akarom !) A jogszabályértelmében ugyanis a fogyasztó nyilatkozatának elmulasztása esetén sem lehet vélelmezni a gazdálkodó szervezet ajánlatának hallgatólagos elfogadását.
- (b) A fogyasztói szerződések többségénél - ideértve a távollévők közötti szerződésekről szóló kormány rendelet 9. § (1) bekezdésében foglaltakat is - a fogyasztó kifejezett hozzájárulása szükséges ahhoz, hogy a gazdálkodó szervezet a szerződéskötés céljából automata hívókészüléket, illetve távmásolót (telefaxot) használjon. De többek között a befektetési szolgáltatók üzletszabályzatának kötelező tartalmi elemeiről szóló 205/1996. (XII.23.) Korm. rendelet is előírja, hogy ha megbízás megadásához a befektetési szolgáltató hangrögzítőt vesz igénybe, akkor arról részletesen tájékoztatni kell a

⁹

Eltérően rendelkezik jogszabály, illetve LB iránymutatás például az ingatlan tulajdonjog átruházási, továbbá törvény a gazdasági társasági, a házastársak közötti családi jogi szerződéseknél, valamint a z örök lései jogi jogügyleteknél.

befektetőket. Bár ilyen esetekben a felelősség a fogyasztó általi téves adatközlésért vagy annak félreérthetőségéért a tartalomszolgáltatók általános szerződési feltételei szerint többnyire a fogyasztókat terheli, az ilyen kikötések érvényessége egyes esetekben kérdéses lehet.

A távollevők közötti szerződésekről szóló rendelet szerint a gazdálkodó szervezetet terheli annak bizonyítása, hogy a rendeletben meghatározott tájékoztatási kötelezettségének eleget tett, a határidők betartására vonatkozó előírásokat megtartotta, valamint a fogyasztó telefon vagy telefax útján történő szerződéskötési szándékához való hozzájárulást beszerezte. De a fogyasztóvédelemnél maradván a gazdálkodó szervezetet terheli a Ptk. rendelkezései szerint annak bizonyítása, hogy fogyasztói szerződés valamely rendelkezése nem tisztességtelen, illetve általános szerződési feltétel valamely rendelkezése nem egyoldalú, különösen, ha ezeken nem szerepel a fogyasztó aláírása, mert a jogszabály nem írja elő.

- (c) Ha jogszabály valamely szerződés érvényességi feltételeként írásbeli alakszerűséget ír elő, például ingatlan adás-vételi szerződés vagy az Épt. 71.§. szerint a befektetési szolgáltató és az ügyfél között létrejött szerződéseket, attól függően, hogy az üzletszabályzat hogyan szabályozza az írásbafoglalási kötelezettséget, akkor az alakszerűségnek nem megfelelő szerződés jogszabályba ütköző, azaz semmis.

Elektronikus okirat

Ezt a problémát lenne hivatott megoldani az elektronikus okirat és aláírás szabályozása elsősorban az alábbi szempontokra és követelményekre figyelemmel :

(A) Jogi követelmény:

- (i) Az elektronikus okirat jogi hatályának és érvényességének, bizonyító erejének elismerése;
- (ii) Ne legyen hátrányos megkülönböztetés a szóbeli, papír alapú írásbeli és elektronikus formájú jognyilatkozatok között azok jogi hatálya illetve bizonyító ereje vonatkozásában!

(Példák: UNCITRAL Model Law on Electronic Commerce - 1996 május/június, EU irányelv 1999/93/EC, USA 1999)

(B) Alkalmazhatóság (okirat bizonyító ereje)

- (i) Az elektronikus okirat legalább a teljes bizonyító erejű magánokirat szintjét (Pp. 196.§.) érje el;
- (ii) Biztosítani kell, hogy a bíróság a nem minősített elektronikus magánokiratokat (Pp. 199.§.) szabadon mérlegelhesse - pl: hozzáférés biztosítása útján.

- (C) Technikai biztonság:
(Technológia függetlenség jogi biztosítékokkal)
- (i) Az aláíró egyértelműen azonosítható legyen (pl: nyilvános kulcsú eljárás hitelesítés-szolgáltató útján, nyilvános kulcs kiadó, nyilvántartó, tanusító/azonosító, nyilvános kulcs törlő feladatainak meghatározása mellett);
 - (ii) Az aláírás ténye letagadhatatlan legyen;
 - (iii) Az irat tartalma változatlan legyen (pl: digitális ellenőrző kód, továbbítás, tárolás alatti biztonság szabályai útján);
 - (iv) Az elküldés ténye igazolható legyen.

A tervezett szabályozás nem terjedne ki a családi jog, öröklési jog körébe tartozó iratokra és a közokiratokra.

Az elektronikus aláírás és okirat “megfoghatósága”, könnyebb érthetősége érdekében rövid példán ismertetem a közismerten elterjedt nyilvános kulcsú aláírást. Az aláíró egy csak általa ismert algoritmusú privát kulccsal rendelkezik, ami olyan, mint egy PIN kód, és rendelkezik egy csak ezen privát kulcsot “nyitó” nyilvános kulccsal, amelyet egy aláírás-hitelesítő intézmény tart nyilván. Amikor elektronikus aláírással ellátot okiratot kíván a privát kulcs tulajdonosa küldeni, akkor üzenetét privát kulcsával becsukja/titkosítja, melyet csak az ahhoz tartozó nyilvános kulcspár tud nyitni/dekódolni. Az üzenet címzettje a “kulcsnyilvántartótól” tudja pl: beszerezni a küldő nyilvános kulcs párjának algoritmusát és ezzel egyben azonosítja a küldőt.

Az elektronikus fizetések szabályai

Az elektronikus kommunikáció útján kötött szerződés létrejöttének és tartalmának bizonyítási problémái mellett az elektronikus kereskedelem másik nagy bizonytalansági forrása az elektronikus fizetések biztonságának kérdése.

A fentebb említett, az elektronikus fizetési eszközök kibocsátására és használatára vonatkozó egyes szabályokról szóló 77/1999. (V. 28.) Korm. rendelet az Európai Unió normákkal összhangban szabályozza és állapítja meg az elektronikus fizetési eszközökkel végzett fizetési, illetőleg pénzfelvételi műveletekre - valamint a távolról hozzáférést biztosító fizetési eszközzel végzett olyan nem elektronikus úton lebonyolított műveletekre - vonatkozó, a kibocsátó és a birtokos közötti kapcsolatban érvényesítendő szabályokat.

Elektronikus fizetési eszköz az az eszköz, amellyel birtokosa fizetési és pénzfelvételi műveleteket kezdeményezhet. Elektronikus fizetési eszköz (i) a távolról hozzáférést biztosító fizetési eszköz és (ii) az elektronikus pénzeszköz. Az elektronikus fizetési eszköz a Hpt. 2. számú melléklete I. fejezetének 5. pontjában említett fizetési eszköz, azaz készpénz-helyettesítő fizetési eszköz, vagyis a hitelintézet által kibocsátott fizetési eszköz (pl: kártya), amely birtokosa számára lehetővé teszi, hogy a kibocsátó hitelintézettel szemben fennálló valamely pénzkövetelésével rendelkezék, annak terhére készpénzt vegyen fel vagy áru, illetőleg

szolgáltatások ellenértékét kiegyenlítse.

Távolról hozzáférést biztosító fizetési eszköz az az eszköz, amellyel birtokosa - rendszerint személyazonosító kód, illetőleg más hasonló azonosító használata révén - rendelkezhet a hitelintézettel szemben fennálló bankszámla-követeléséről vagy a hitelintézet által nyújtott hitellehetőségéről. Ilyen különösen a bankszámla-követeléssel való rendelkezést biztosító fizetési kártya (bankkártya), valamint a bankszámla-követelésről való rendelkezést a telefon vagy számítógép útján biztosító egyéb eszköz.

Elektronikus pénzeszköz az a távolról hozzáférést biztosító fizetési eszköznek nem minősülő, újratölthető fizetési eszköz - akár értéktároló kártya, akár számítógép memória -, amelyen értékegységek elektronikus úton tárolhatók, lehetővé téve a birtokosnak azt, hogy fizetési és pénzfelvételi műveleteket végezzen.

DE, nem minősül elektronikus fizetési eszköznek az olyan eszköz, amely legfeljebb egy jogi személy, jogi személyiség nélküli gazdasági társaság, egyéni vállalkozó áruja vagy szolgáltatása ellenértékének kiegyenlítésére alkalmas (pl: valamely áruházlánc fizetési vagy pontgyűjtési kártyája).

Az elektronikus fizetési eszköz fizetési műveletre azoknál a jogi személyeknél, jogi személyiség nélküli gazdasági társaságoknál és egyéni vállalkozóknál használható fel, amelyek (akik) az elektronikus fizetési eszköz elfogadására a kibocsátóval vagy más hitelintézettel szerződést kötöttek.

A rendelet részletesen szabályozza a kibocsátó és a birtokos közötti szerződési feltételeket. Ennek a fizetés biztonsága szempontjából legjelentősebb felelősségi szabályai az alábbiak:

Az elektronikus fizetési eszköz használatához szükséges titkos jelszavak és kódok őrzése mindkét fél kötelessége.

A szerződésnek egyebek között azt is tartalmaznia kell, hogy a birtokos köteles a kibocsátónak vagy az általa megbízott, a szerződésben meghatározott intézménynek haladéktalanul bejelenteni, ha észlelte, hogy:

- (a) az elektronikus fizetési eszköz kikerült a birtokából (őrzése alól);
- (b) az elektronikus fizetési eszköz vagy a használatához szükséges személyazonosító kód vagy más hasonló azonosító adatai jogosulatlan harmadik személy tudomására jutottak;
- (c) a bankszámlakivonaton, illetve a számlán jogosulatlan műveletet tüntettek fel.

A kibocsátó köteles gondoskodni arról, hogy a birtokos a fenti bejelentését távközlési eszköz útján a hét bármely napján, a nap bármely szakában megtehesse. A bejelentésekről olyan nyilvántartást kell vezetni, amely megbízhatóan, megváltoztathatatlanul és utólag legalább 5 évig megállapíthatóan biztosítja a bejelentések időpontjának és tartalmának bizonyítását. A kibocsátó a birtokos kérelmére is köteles igazolást kiadni arról, hogy a birtokos tett-e, és ha igen, mikor és milyen tartalommal bejelentést.

A fent említett bejelentés megtételét megelőzően bekövetkezett kárért a birtokos, a bejelentés megtételét követően bekövetkezett kárért a kibocsátó felel. A kibocsátó mentesül felelőssége alól, ha bizonyítja, hogy a kár a birtokos szándékosan vagy súlyos gondatlansággal okozott

szerződésszegése folytán következett be.

Az elektronikus fizetések biztonságának jogi szabályozásán túlmenően az egyik Magyarországon legelterjedtebb eszköz, a bankkártyás fizetések körében előfordult visszaélések ellen a bankok Magyarországon a kereskedelmi üzletekbe kihelyezett kártyaleolvasó ún: POS (Point of Sales) terminálok szigorúbb ellenőrzésével és a nem megfelelő kártyaelfogadó helyek kiszűrésével próbálták védeni az elektronikus fizetési szokások vonatkozásában a bizalom erősítését. Versenyhivatali határozat meg is erősíti, hogy nem valósul meg erőfölénnyel való visszaélés, amikor a bank a jó hírnév megőrzése és az ügyfelei pénzének védelme érdekében megtagadja “rossz” környéken a POS terminálok kihelyezését és kártyaelfogadóhely szerződések kötését.

A bankkártyával való visszaélést egyébként a Btk. is külön büntetni rendeli,¹⁰ melyben az elkövetési magatartása megfogalmazása gyakorlatilag felöleli a bankkártya jogtalan, vagy jogosulatlan felhasználásának, illetve a teljesítés elfogadásának szinte valamennyi lehetséges változatait. A Btk. kommentár szerint a felhasználás jellemzően pénz felvételét, illetve áru vagy szolgáltatás ellenértékének kiegyenlítését jelenti. Figyelemmel azonban arra, hogy a technika fejlődése a hagyományos felhasználási módokat jelentősen szélesíti és szélesítheti, így a bűncselekmény szempontjából a felhasználási módokat sem lehet taxatíván meghatározni, ezért lényege abban foglalható össze, hogy a bankkártya felhasználása alapvetően a kártya funkciójának megfelelően, a kibocsátás céljára történő használatát jelenti. A bankkártyával készpénz vehető fel az ATM (automatic teller machine) bankjegykiadó automatákból, a bankokból és egyéb erre jogosult pénzügyintézeteknél közvetlenül, továbbá ténylegesen végzett vásárlások és igénybevett szolgáltatások pénzbeli ellenértéke egyenlíthető ki, ahol POS terminál, elektronikus bankkártya-elfogadó berendezés működik. A hagyományos felhasználási módokon túlmenően azonban egyre gyakoribbá válnak az Interneten keresztül történő vásárlások, amikor a kártya hagyományos felhasználása természetesen szóba sem jöhet, ugyanis ez esetben nem a bankkártya fizikai valóságára, hanem kizárólag adataira lép működésbe a virtuális üzlet. Megfelelő szakismeretekkel rendelkező személyek arra alkalmas szoftver segítségével olyan kártyaszámokat is generálhatnak, amelyeket az üzlet ellenőrző programja elfogad és így az utasítást teljesíti.

Az EU szabályozás szerinti meglehetősen szigorú elektronikus pénzeszköz kibocsátói felelősséget igyekeznek a kibocsátók titkosítási eljárások kidolgozásával ellensúlyozni, mely nagymértékben szolgálja az elektronikus fizetési biztonságot.

A mai ismert legbiztonságosabb, egyelőre még csak főként nagy és kiskereskedelmi üzletek között használatos SET (Secure Electronic Transaction) szabványt 1996-ban a Visa International és a MasterCard jelentette be. Ennek lényege az, hogy pénzügyintézettől vásárolható azonosító számmal történik a fizetés, tehát nem a bankkártyaszám megadásával továbbá a vásárláshoz felhasznált böngésző program azonosítók (“Certificate”ek) segítségével a teljesítés előtt a kommunikáló (szerződő) feleket azonosítja. Ennél a fizetésnél elterjedtebb és a mai Internetes

¹⁰

313/C. § (1) Aki (a) hamis vagy hamisított bankkártyát jogtalan hasznoszerzés végett felhasznál, (b) bankkártyát jogosulatlanul felhasznál, (c) a hamis, a hamisított vagy a jogosulatlanul használt bankkártyával történő fizetést elfogadja, és ezzel kárt okoz, bank kártyával visszaélést követ el.

kereskedelmi gyakorlatban legáltalánosabban használat az SSL (Secure Socket Layer) szabvány, melynek lényege az, hogy a vevő bankkártya adatait elküldés előtt a vevő által használt böngésző program titkosítja és így azok kódolt formában, remélhetőleg illetéktelen behatolás nélkül jutnak el a rendeltetési helyre.

3.2.3 AZ INTERNET SZOLGÁLTATÓK JOGI "FELELŐSSÉGE"

Az Internet szolgáltatót a szerződéses jogviszonyokban az általános polgári jogi felelősség, valamint közcélú távközlési szolgáltatóként az erre irányadó jogszabályok szerinti szakmai felelősség terheli. Az engedély nélkül végzett közcélú távközlési tevékenység az egyes szabálysértésekről szóló 218/1999. (XII. 28.) Korm. rendelet 68.§. szerint szabálysértésnek minősül. Egyebekben pedig számos újonnan kodifikált büntetőtörvényi tényállás megvalósítása esetén büntetőjogi felelősség terheli.¹¹

Kiemelendő az Internet szolgáltató, mint távközlési szervezet azon kötelezettsége, melyet a szervezett bűnözés, valamint az azzal össze függő egyes jelenségek elleni fellépés szabályairól és az ehhez kapcsolódó törvénymódosításokról szóló 1999. évi LXXV. tv. iktatott a távközlési törvénybe (1992. évi LXXII. tv. 25.§. (3) bek.), miszerint "a távközlési szolgáltató a nyomozó hatóságot a "halaszthatatlan intézkedés" jelzéssel ellátott, külön jogszabályban előírt ügyészi jóváhagyást nélkülöző megkeresésére is köteles tájékoztatni az általa kezelt, az adott ügygel összefüggő távközlési adatokról."

2.2.4 Önszabályozás, Jogérvényesítési gyorsítása

Önszabályozás

Magyarországon szokásos gyakorlat az, hogy a szakmai szövetségek és kamarák ún. szakmai etikai kódexet dolgoznak ki. Ehhez hasonló önszabályozás révén várható on-line szolgáltatói ún. "Netikett" szabályok elfogadása és kialakítása.

Ennek egyik úttörő példája az Internetszolgáltatók Tanácsának Szabályzata (ISZT) az Internet domáinek delegálásának és regisztrálásának szabályai a .hu közdomáinekben cím alatt, mely az Interneten www.nic.hu című honlapon érhető el.

A domain név regisztrációról és vitarendezési gyakorlatról részletesebb értekezést Dr. Szecskay András előadása tartalmaz, mely a www.szecskay.hu honlapon konferencia alcím alatt olvasható.

Vitarendezés

Jogviták esetén a jogérvényesítés gyorsítására a kodifikáció a rendes bírósági gyakorlatba már beemelte az ideiglenes intézkedés jogintézményét (1952. évi III. tv. a polgári perrendtartásról, 156.§.) de ennek gyakorlati hatékonysága egyelőre még nem túl biztató.

¹¹

Magántitok megsértése 177. §., Jogosulatlan adatkezelés 177/A. §., Különleges személyes adatokkal visszaadás 177/B. §.) Magántitok jogosulatlan megismerése 178/A. §., Üzleti titok megsértése 300. §., Bank titok megsértés e 300/A. §., Számítógép és család 300/C. §., Szerzői vagy szomszédos jogok megsértés e 329/A. §., Szerzői vagy szomszédos jog védelmét biztosító műszaki intézkedés kijátszása 329/B. §., Jogkezelési adat megismerése 329/C. §., Iparjogvédelmi jogok megsértése 329/D. §.

A választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény a hatályos jogunkban is szabályozza az állandó és eseti választottbíráskodást. Ennek alapján jött létre és működik a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara melletti Állandó Választottbíróság, továbbá az Épt. 202.§. alapján jött létre a Tőzsdei Választottbíróság.

Az Internetes vitarendezési gyakorlatban hazánkban is alakulóban van az ISZT által támogatott eseti választottbíróság. A .com, .net és .org domain regisztrációs ügyekben a vitarendezés egyik lehetséges módja a Policy szabályai szerint történő adminisztratív vitarendezés.

Az egyeztetési fórumok útján jogszabályon alapuló vitarendezési gyakorlatból, melynek szerepel lehet egy gyors "elektronikus kereskedelmi vitarendezési gyakorlat" kialakításában, kiemelendő a fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. tv.-ben szabályozott "békéltető testület". A békéltető testület hatáskörébe az áruk és szolgáltatások minőségével, biztonságosságával és a termékfelelősségi szabályok alkalmazásával, valamint a szerződések megkötésével és teljesítésével kapcsolatos fogyasztói jogviták bírósági eljáráson kívüli rendezése tartozik.

Az eljáró tanács határozata

- (a) ajánlás, ha a panasszal érintett gazdálkodó szervezet az eljárás kezdetekor úgy nyilatkozott, hogy a tanács döntését kötelezésként nem fogadja el, vagy
- (b) kötelezést tartalmazó határozat, ha a panasszal érintett gazdálkodó szervezet az eljárás kezdetekor (alávetés) vagy a határozat kihirdetésekor nyilatkozatában a békéltető testület döntését magára nézve kötelezőként elismerte.

A békéltető testület határozata bírósági úton megtámadható.

Nemzetközi jogvitákkal kapcsolatos vitarendezési ügyekben az 1979. évi 13. tvr. szabályait, és a mögöttes egyezményes jogot kell alkalmazni.

ZÁRÓGONDOLAT

A fentiek természetesen nem adnak teljes képet az elektronikus kereskedelemben kialakuló jogviszonyokkal kapcsolatos szerződéses és szerződésen kívüli jogi szabályozásról illetve joggyakorlatról, csupán vázlatos betekintést kívánnak nyújtani azokba a kérdésekbe, melyek jogi szempontból a legnagyobb "fejfájást" okozzák az elektronikus kereskedelem résztvevői számára.

További információért a fenti publikációval kapcsolatban keresse Dr. Budai Juditot a Szecskay Ügyvédi Iroda - Attorneys at Law-nál telefonon (+36 (1) 472 3000) vagy faxon (+36 (1) 472 3001) vagy e-mailen (info@szecskay.com).